

Tőzsér Árpád

Joseph Grand naplója

Albert Camus *Pestis* című regényének elveszett változatából

Úgy kezdődött, hogy a várost ellepték a pestis előhírnökei, a fertőzött s fertőző patkányezrek. Aztán később az emberek is sorra kerültek. A temetkezési vállalat emberei pedig bizonyos idő után ugyanolyan közönyös arccal hordták ki a bűzölgő, tályogos holttesteket (a hevenyében összetákolt koporsókban) a városi temetőbe, mint korábban a szemetesek a ládába gyűjtött döglött patkányokat a személtlerakókba. S tartott a pokol néhány hó híján egy esztendeig.

Most fekszem emeleti szobámban, egy tábori ágyon (régii ágyamat itthoni karanténom, majd hirtelen gyógyulásom után Tarrou, az ápoló és Rieux doktor elégették), s felváltva tanulok latinul (így könnyebben belátom a francia szavak belső tereit) s formálgatom készülő regényem első mondatát: „Egy szép májusi reggel egy karcsú amazon...”, nyelűfosztott számba, laza protézis, visszacsusszan az elhajlott deklináció. Tudom: a két határozatlan névelő legálább annyira zavaró, mint a pestises beteg letében a normális hőmérséklet (Panloux atya halt meg így, láztalanul), de számomra a névelőnél ma már fontosabb, hogy amazonom emlékezetébe is visszataláljon a Bois-i virágzó fasor.

Emlékszem, kezdetben, az elkülönítésre kijelöltek s halottak összeírását milyen szentelen arccal, szívvel, pusztá hivatali teendőként végeztem: X utcában ennyi beteg, Y utcában annyi halott. Csak a névsort magát, s nem a halálra ítélték s halottak sorát láttam. Megvolt

a magam pestise: társaságban gyerekkoromtól nem tudtam megszólalni, az emberi együttlétek kényelmetlen csendjeit nem tudtam kitölteni a könnyed fecsegés pakfonjával – némán vonított bennem valami állat. Később ez a különös némaságom módosult, és már azért fogalmaztam nehezen, mert nem bíztam a szavakban.

Summa summarum: mindez engem már jóval a dögletes pestis előtt elkülönített a köztől, így hát a megbetegedésem utáni négy fal közé való száműzetésem nekem nem jelentett különösebb életformaváltozást. De most a bezárt ajtón keresztül átlépett hozzám két különös ember, az egyik azt mondta: nincs más választás, szentnek kell lennünk, a másik keveset beszélt, de a csendje beszédes volt. S ez a csend azt mondta, amit a régi görögök: a győzelem reménye nélkül is küzdenünk kell – az emberért, akiben több a csodálni-, mint a megvetnivaló, s aki túlvilág nélkül is ki-kilép határai közül.

S ez a két ember, az ápoló és Rieux doktor, utánam jött a testi gyötrelém metafizikájába is: mikor a tüdőpestis tünetei sorra jelentkeztek rajtam, akkor sem mozdultak mellőlem. Mikor felépültem, tőlük tanultam meg, hogy a pestis áldozatai ismeretlen szerző által írt dráma szereplői, csak a gyógyítók sűgóját is merjük, úgy hívják: szeretet. – S ahogy most mindezt elmondom, úgy érzem: mintha folyékonyabban fogalmaznék! Viszont nem tudok nem arra gondolni, hogy a római időkben a proscriptio egyszerre jelentett összeírást és halálos ítéletet. Egyébként az alagsorban a patkányok megint vidáman futkároznak, persze, ez már egy újabb nemzedék, plusz a túlélők csinált jókedvet fitogtató tépett hada.